Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
NICHOLASA EMILIOUJA,
predstavljeni 2. februarja 2023[1]

Zadeva C-543/21

Verband Sozialer Wettbewerb eV
proti
famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija))

„Predhodno odločanje – Prodajna cena – Pijače in jogurti, ki se prodajajo v povratni embalaži, za katero se zaračuna kavcija – Nacionalna zakonodaja, ki od trgovcev zahteva, da znesek kavcije navedejo ločeno od cene samega proizvoda, in prepoveduje navedbo skupnega zneska“

I. Uvod

1. Koliko dejansko plačate za vodo, ki jo kupite v povratni steklenici po ceni, ki znaša na primer „1 EUR + 0,25 EUR kavcije“, če se vam znesek kavcije v višini 0,25 EUR ob vračilu steklenice povrne?

2. To je v bistvu osrednje vprašanje, ki se postavlja v obravnavani zadevi.

3. Združenje Verband Sozialer Wettbewerb eV (v nadaljevanju: tožeča stranka) je menilo, da je družba famila-Handelsmarkt Kiel GmbH (v nadaljevanju: tožena stranka) ravnala nezakonito, ker je ceno pijač in jogurtov, ki se prodajajo v povratni embalaži, označila kot ceno, ki *ne* vključuje kavcije (v oglasu je bil sicer naveden tudi znesek kavcije, vendar ločeno). Tožeča stranka je zato zoper toženo stranko vložila tožbo za opustitev takega ravnanja in plačilo pavšalnega zneska za povračilo stroškov opomina.

4. Tej tožbi je bilo na prvi stopnji ugodeno, v pritožbenem postopku pa je bil tožbeni zahtevek zavrnjen. Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija), to je predložitveno sodišče, ki odloča o vloženi reviziji, se sprašuje, kako bi moralo razlagati pojem „prodajna cena“ v smislu člena 2(a) Direktive 98/6/ES[2] in, natančneje, ali bi moral ta pojem vključevati tudi kavcijo, ki se plača za povratne steklenice ali kozarce, v katerih se prodaja blago, kakršno so pijače ali jogurti. Če je treba znesek kavcije šteti za del „prodajne cene“, se predložitveno sodišče sprašuje, ali je mogoče šteti, da nacionalna zakonodaja, ki prepoveduje navedbo skupnega zneska (sestavljenega

[1] Jezik izvirnika: angleščina.

[2] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 o varstvu potrošnikov pri označevanju cen potrošnikom ponujenih proizvodov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 32).

iz cene samega proizvoda in kavcije za embalažo), vsebuje določbo, ki je ugodnejša z vidika obveščanja potrošnikov o cenah in zagotavljanja primerljivosti cen v smislu člena 10 Direktive 98/6. Če je tako, potem se predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali taka določba privede do položaja, v katerem so potrošniki prikrajšani za bistvene informacije (o skupni ceni), in je zato v vsakem primeru v nasprotju s popolno harmonizacijo, ki je bila dosežena z Direktivo 2005/29/ES[3].

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

5. Člen 1 Direktive 98/6 določa, da je namen te direktive „urediti označevanje prodajnih cen in cen na mersko enoto proizvodov, ki jih trgovci ponujajo potrošnikom, da bi se izboljšalo obveščanje potrošnikov in olajšala primerjava cen“.

6. V skladu s členom 2(a) Direktive 98/6 „prodajna cena pomeni končno ceno za enoto proizvoda ali dano količino proizvoda, vključno z DDV in vsemi drugimi dajatvami“.

7. Člen 3(1) te direktive določa, da sta „[p]rodajna cena in cena na enoto […] označeni na vseh proizvodih iz člena 1, pri čemer za označevanje cene na enoto veljajo določbe člena 5[, ki določa izjeme od obveznosti označevanja cene na enoto]. Cene na enoto ni treba označiti, če je enaka prodajni ceni.“

8. Člen 3(4) določa, da mora biti „[v] vsakem oglasu, ki navaja prodajno ceno proizvodov iz člena 1, […] s pridržkom člena 5 označena tudi cena na enoto“.

9. Člen 10 Direktive 98/6 določa, da ta direktiva „državam članicam ne preprečuje sprejetja ali ohranitve ugodnejših določb glede obveščanja potrošnikov in primerjave cen, brez poseganja v njihove obveznosti po Pogodbi“.

B. Nacionalno pravo

10. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da člen 1(1), prvi stavek, Preisangabenverordnung (nemška uredba o označevanju cen, v nadaljevanju: PAngV) določa, da kdor potrošnikom v komercialne ali poslovne namene ali redno na kakšen drug način ponuja blago ali storitve oziroma kot ponudnik pri potrošnikih oglašuje blago ali storitve z označevanjem cen, navede cene, ki jih je treba plačati, skupaj z davkom na dodano vrednost in drugimi sestavnimi deli cene (skupna cena). Iz predložitvene odločbe je razvidno tudi, da člen 1(4) PAngV določa, da če se poleg plačila za blago zahteva vračljiva varščina, se višina varščine označi poleg cene blaga, skupni znesek pa se ne navede.

[3] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (UL 2005, L 149, str. 22).

III. Dejansko stanje, nacionalni postopek in vprašanji za predhodno odločanje

11. Tožena stranka prodaja živila. V reklamnem letaku je oglaševala pijače v steklenicah in jogurt v kozarcih, pri čemer je bilo za te povratne steklenice in kozarce predvideno vračilo kavcije, zaračunane ob nakupu zadevnih proizvodov. Kavcija v navedene cene ni bila vračunana, ampak je bila navedena s pripisom „+ kavcija […] EUR“. Tožeča stranka, to je združenje, ki nadzoruje spoštovanje konkurenčne zakonodaje in v tem okviru zastopa interese svojih članov, meni, da je opustitev navedbe skupne cene nezakonita, zato je proti toženi stranki vložila tožbo za opustitev in plačilo pavšalnega zneska za povračilo stroškov opomina.

12. Landgericht (deželno sodišče, Nemčija) je odločilo v škodo tožene stranke, vendar je sodišče, ki je odločalo o pritožbi, tožbeni zahtevek zavrnilo.

13. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da se je pritožbeno sodišče spraševalo, ali je treba člen 1(1), prvi stavek, PAngV še naprej razlagati tako, da mora biti kavcija vključena v skupno ceno, pri čemer je dodalo, da tožbi, ki jo je vložila tožeča stranka, v nobenem primeru ne bi bilo mogoče ugoditi, ker naj bi člen 1(4) PAngV določal izjemo (od obveznosti navedbe skupne cene), ki velja, kadar se zaračuna kavcija. Pritožbeno sodišče je prav tako menilo, da je navedena določba sicer v nasprotju s pravom Unije, vendar je del veljavnega prava, kar pomeni, da odločitev v škodo tožene stranke, ki je ravnala v skladu s to določbo, ne bi bila združljiva z načeli pravne države.

14. Tožeča stranka je pri Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče), to je pri predložitvenem sodišču, vložila revizijo, s katero predlaga potrditev sodbe prvostopenjskega sodišča.

15. Predložitveno sodišče navaja, da je člen 1(1), prvi stavek, PAngV pravilo, s katerim se ureja ravnanje na trgu v smislu člena 3a Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (nemški zakon o preprečevanju nelojalne konkurence, v nadaljevanju: UWG). Ta določba po navedbah predložitvenega sodišča v delu, v katerem trgovcem nalaga, da pri prodaji blaga navajajo „skupne“ cene, ki vključujejo davek na dodano vrednost (DDV), temelji na členu 1, členu 2(a), členu 3 in členu 4(1) Direktive 98/6/ES. Zato naj bi bil odgovor na vprašanje, ali je tožena stranka kršila člen 1(1), prvi stavek, PAngV, odvisen od razlage navedenih določb te direktive, zlasti od odgovora na vprašanje, ali mora biti kavcija, ki se plača ob nakupu blaga v povratnih steklenicah ali kozarcih, vključena v prodajno ceno v smislu člena 2(a) Direktive 98/6.

16. Predložitveno sodišče ugotavlja, da bi pritrdilen odgovor na to vprašanje načeloma nasprotoval nacionalnemu pravilu iz člena 1(4) PAngV, in opozarja, da bi bilo mogoče to pravilo vseeno ohraniti, če bi se štelo, da gre za določbo, ki je vidika obveščanja potrošnikov in primerjave cen ugodnejša ter ki jo države članice na podlagi člena 10 Direktive 98/6 lahko sprejmejo. Predložitveno sodišče kljub temu dvomi, ali je tako nacionalno pravilo v vsakem primeru v nasprotju z Direktivo 2005/29, na podlagi katere je bila dosežena popolna harmonizacija in ki nasprotuje sprejetju nacionalnih pravil, tudi če so ta za potrošnike ugodnejša.

17. V teh okoliščinah je Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba pojem prodajne cene v smislu člena 2(a) [Direktive 98/6] razlagati tako, da mora vključevati kavcijo, ki jo mora potrošnik plačati pri nakupu blaga v povratnih steklenicah ali povratnih kozarcih?

Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen:

2. Ali lahko države članice na podlagi člena 10 [Direktive 98/6] ohranijo ureditev, ki odstopa od člena 3(1) in (4) v povezavi s členom 2(a) [Direktive 98/6], kot je ta iz člena 1(4) PAngV, v skladu s katero se, kadar se poleg plačila za blago zahteva vračljiva varščina, njena višina označi poleg cene blaga, skupni znesek pa se ne navede, oziroma ali je to v nasprotju s pristopom popolne harmonizacije iz [Direktive 2005/29]?“

18. Pisna stališča so predložile tožeča stranka, tožena stranka, nemška vlada in Komisija. Te stranke so na obravnavi 19. oktobra 2022 tudi ustno predstavile stališča.

IV. Analiza

19. V analizi bom za začetek navedel nekaj uvodnih pojasnil glede namena in širšega okvira sheme kavcij (A). Nato bom predstavil razloge, ki po mojem mnenju vodijo do ugotovitve, da je treba pojem „prodajna cena“ v posebnem smislu člena 2(a) Direktive 98/6 razlagati tako, da *ne* vključuje kavcije, ki se potrošniku zaračuna ob nakupu blaga v povratni embalaži (B). Ta ugotovitev pomeni, da je drugo vprašanje za predhodno odločanje brezpredmetno. Ne glede na to pa bom, če Sodišče ne bi sledilo predlogu, ki ga bom podal v zvezi s prvim vprašanjem, predstavil razloge, zaradi katerih menim, da je treba nacionalno določbo, kakršna je člen 1(4) PAngV, šteti za ugodnejšo z vidika obveščanja potrošnikov in primerjave cen v smislu člena 10 Direktive 98/6 in da ohranitev te določbe ni v nasprotju s popolno harmonizacijo, ki je bila dosežena z Direktivo 2005/29 (C).

A. Uvodna pojasnila v zvezi s shemami kavcij

20. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da se pijače in jogurti iz postopka v glavni stvari prodajajo v povratni stekleni embalaži, za katero se zaračuna kavcija. Ta kavcija se ob vračilu embalaže povrne.

21. Sheme kavcij so na splošno orodje, s katerim so potrošniki spodbujeni k vračanju prazne embalaže, ki se nato ponovno uporabi ali reciklira, namesto da bi se preprosto zavrgla.[4]

22. To orodje krožnega gospodarstva seveda ni novo. V podatkovni zbirki instrumentov politike za varstvo okolja,[5] ki jo ureja Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), je irska shema iz leta 1799, s katero se je spodbujalo k vračilu embalaže za sodavico, navedena kot najstarejši primer takega orodja, zakon o steklenicah, ki ga je zvezna država Oregon sprejela leta 1971, pa kot prva shema, ki je bila uradno vpisana v to podatkovno zbirko.

[4] V zvezi s tem glej sodbo z dne 14. decembra 2004, Komisija/Nemčija (C-463/01, EU:C:2004:797, točka 76), in uvodno izjavo 4 Direktive (EU) 2018/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o spremembi Direktive 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži (UL 2018, L 150, str. 141) (v nadaljevanju: Direktiva 2018/852). Za pregled glej *A European Refunding Scheme for Drinks Containers*, Evropski parlament, 2011, str. 12 in naslednje, ter, posebej v zvezi s plastiko, nedavno in v širšem obsegu *Environment Ministers' commitments on plastics. National-level visions, actions and plans announced at the 2022 OECD Council at Ministerial Level (MCM)*, junij 2022, ENV/EPOC(2022)14.

[5] Policy Instruments for Environment, OECD, podatkovna zbirka, 2017, str. 8.

23. V okviru navedene podatkovne zbirke je shema kavcij opredeljena kot sistem, ki zahteva „doplačilo za proizvode, ki lahko onesnažujejo okolje“, ki se povrne, „če se z vračanjem teh proizvodov ali njihovih ostankov prepreči onesnaženje“. [6]

24. Poleg tega je treba poudariti, da je embalaža, ki jo je mogoče obravnavati kot odpadek, urejena z zakonodajo Unije, v preteklosti z Direktivo 85/339/ES o posodah za tekočine za prehrano ljudi [7], danes pa z Direktivo o embalaži in odpadni embalaži [8] oziroma Direktivo o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo [9]. Ker so sheme (oziroma sistemi) kavcij v obeh direktivah navedene kot morebitna orodja, ki jih lahko države članice vzpostavijo zaradi izpolnjevanja obveznosti, določenih v tem okviru, je jasno, da navedeni direktivi posredno priznavata, da lahko take sheme oziroma sistemi učinkovito prispevajo k zmanjšanju vpliva odpadkov na okolje. [10] To je bilo izrecno priznano tudi v trinajsti uvodni izjavi Direktive Sveta 91/157/EGS o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nekatere nevarne snovi [11].

25. Kljub temu pa morajo države članice pri vzpostavljanju shem kavcij še vedno spoštovati zahteve, ki izhajajo, med drugim, iz pravil o prostem pretoku blaga. V tem okviru je bilo v zvezi z določenimi vidiki shem, ki sta ju vzpostavili Danska in Nemčija, že ugotovljeno, da nista združljivi s temi pravili. [12]

26. Glede na navedene elemente, ki so del širšega okvira, je iz spisa razvidno, da je bil člen 1(4) PAngV iz postopka v glavni stvari leta 1997 sprejet zato, da bi se spodbudilo izvajanje sistema ponovne uporabe in recikliranja embalaže (ter zagotovila večja primerljivost cen v okviru, v katerem se zaračuna kavcija). Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je bil ta člen sprejet kot odziv na sodbo Flaschenpfand I, ki jo je izdalo leta 1993. Kolikor razumem, je predložitveno sodišče v navedeni sodbi razsodilo, da oglaševanje brezalkoholnih pijač v steklenicah, za katere se plača kavcija, pri čemer taka kavcija ni navedena in skupna cena ni označena, ni združljivo s PAngV. [13]

27. Naj spomnim, da člen 1(4) PAngV določa, da morajo trgovci obvezno navesti ceno proizvoda kot takega *in* višino kavcije, če se ta zaračuna, obenem pa prepoveduje navedbo skupnega zneska.

28. V nadaljevanju se bom posvetil obravnavi prvega vprašanja za predhodno odločanje, da bi preučil, ali je treba šteti, da kavcija, ki se zaračuna za embalažo, v kateri se prodajajo pijače in druga živila, ni le spodbuda k sodelovanju v prizadevanjih za recikliranje in ponovno uporabo, ampak

6 Prav tam. Iz navedenega vira je razvidno, da se sheme kavcij ne nanašajo le na embalažo za pijače, ampak lahko zajemajo tudi druge predmete, kot so svinčeno-kislinski akumulatorji ali odpadne pnevmatike.

7 Direktiva Sveta z dne 27. junija 1985 o posodah za tekočine za prehrano ljudi (UL 1985, L 176, str. 18), ki je bila razveljavljena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 94/62/ES z dne 20. decembra 1994 o embalaži in odpadni embalaži (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 13, str. 349) (v nadaljevanju: Direktiva o embalaži in odpadni embalaži).

8 Direktiva o embalaži in odpadni embalaži, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2018/852, navedeno v opombi 4 teh sklepnih predlogov.

9 Direktiva (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje (UL 2019, L 155, str. 1).

10 Glej zlasti uvodne izjave 7, 8 in 10 ter člen 5(2) Direktive Sveta 85/339, navedene v opombi 7 teh sklepnih predlogov; člen 5(1)(a) Direktive o embalaži in odpadni embalaži, navedene v opombi 7 teh sklepnih predlogov, kakor je bila spremenjena; in člen 9(1), tretji pododstavek, točka (a), Direktive o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo, navedene v opombi 9 teh sklepnih predlogov.

11 Direktiva Sveta z dne 18. marca 1991 o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nekatere nevarne snovi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 10, str. 240), razveljavljena z Direktivo 2006/66/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o baterijah in akumulatorjih ter odpadnih baterijah in akumulatorjih in razveljavitvi Direktive 91/157/EGS (UL 2006, L 266, str. 1).

12 Sodbe z dne 20. septembra 1988, Komisija/Danska (302/86, EU:C:1988:421); z dne 14. decembra 2004, Radlberger Getränkegesellschaft in S. Spitz (C-309/02, EU:C:2004:799), in z dne 14. decembra 2004, Komisija/Nemčija (C-463/01, EU:C:2004:797). Poleg tega se v okviru nacionalne zakonodaje in prakse, ki se nanaša na sheme kavcij, sodba z dne 9. junija 2021, Dansk Erhverv/Komisija (T-47/19, EU:T:2021:331), nanaša na zakonitost Sklepa Komisije C(2018) 6315 final z dne 4. oktobra 2018 o državni pomoči SA.44865 (2016/FC) – Nemčija – Zatrjevana državna pomoč nemškim obmejnim prodajalnam pijač in je predmet pritožbe v še nerešeni zadevi C-508/21 P.

13 BGH (zvezno vrhovno sodišče), 14. oktober 1993, I ZR 218/91. Ta sodba je na voljo na spletnem mestu https://research.wolterskluwer-online.de/document/bdbc1eba-d26c-4ffc-915c-2a5b764acf6b.

tudi del „prodajne cene“ v smislu člena 2(a) Direktive 98/6. Če je tako, potem bi bilo treba znesek kavcije vključiti v „prodajno ceno“, ki mora biti v skladu s členom 3(1) Direktive 98/6 skupaj s „ceno na enoto“ označena na vseh proizvodih, ki se prodajajo potrošnikom. Taka ugotovitev bi bila upoštevna tudi za vsak oglas, v katerem je navedena „prodajna cena“ proizvodov, kot je določeno v členu 3(4) te direktive.

B. Ali je kavcija, ki se zaračuna za povratno embalažo za pijače in jogurte, del „prodajne cene“?

29. V skladu s členom 2(a) Direktive 98/6 „prodajna cena pomeni končno ceno za enoto proizvoda ali dano količino proizvoda, vključno z DDV in vsemi drugimi dajatvami“. Na podlagi preučitve besedila teh pojmov (1) v povezavi s posebnimi cilji, ki se uresničujejo z Direktivo 98/6 (2), in okoljskimi cilji drugih instrumentov prava Unije (3) ugotavljam, da zneska kavcije ni mogoče šteti za del „prodajne cene“ v smislu navedene določbe.

1. Besedilo člena 2(a) Direktive 98/6

30. V nadaljevanju bom pojasnil, da kavcija, ki se zaračuna za določeno embalažo in se potrošniku ob vračilu te embalaže povrne, ni „dajatev“ (a). Nato se bom posvetil obravnavi dodatnih pojasnil, ki jih je Sodišče podalo v zvezi s pojmom „prodajna cena“, ko je elemente, ki spadajo v okvir tega pojma, načeloma opredelilo kot neizogibne in predvidljive elemente cene, ki pomenijo denarno nadomestilo za nakup zadevnega proizvoda (b).

a) Kavcija iz postopka v glavni stvari ni „dajatev“

31. Najprej opozarjam, da zadevne kavcije ni mogoče šteti za „dajatev“, ki je element, za katerega je v členu 2(a) Direktive 98/6 izrecno navedeno, da ga je treba vključiti v „prodajno ceno“.

32. Tako je preprosto zato, ker prihodki iz naslova dajatev običajno pomenijo vir javnofinančnih prihodkov, pri čemer ni zagotovljena nikakršna protidajatev. Za kavcijo, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, pa ne velja nobena od teh značilnosti.

33. Zdi se, da prihodki od pobiranja zadevne kavcije nikoli ne končajo v državni blagajni, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče. Poleg tega je mogoče to kavcijo, kot bom podrobneje pojasnil v nadaljevanju, razumeti kot nadomestilo za embalažo, ki se zaračuna ob predpostavki, da bo ob vračilu te embalaže povrnjeno.

34. Natančneje, zdi se, da zadevna shema kavcij že po naravi predpostavlja (kar na splošno velja tudi za druge podobne kavcije), da se prodajalec (ali celo trgovec, ki je širša kategorija) – v trenutku, v katerem se taka kavcija zaračuna – zaveže, da bo prevzel vrnjeno embalažo, za katero je bila zaračunana kavcija, in potrošniku (oziroma vsakomur, ki to embalažo vrne) povrnil znesek plačane kavcije. V zvezi s tem je nemška vlada pojasnila, da obveznost trgovcev glede prevzema embalaže in povračila kavcije ni časovno omejena.

35. Na podlagi navedenih razlogov menim, da zadevne kavcije ni mogoče šteti za „dajatev“.

36. V nadaljevanju se bom ob upoštevanju navedenega posvetil obravnavi posebnih pojasnil, ki jih je Sodišče podalo v zvezi s členom 2(a) Direktive 98/6, na katera sem se skliceval že v prejšnjih točkah teh sklepnih predlogov in ki so namenjena ugotavljanju, ali je mogoče določen element cene razumeti kot „končen“.

b) Ali je kavcija iz postopka v glavni stvari končen element cene?

37. Direktiva 98/6 razen izrecne navedbe dajatev, ki morajo biti vključene v pojem „prodajna cena“, kot je določen v členu 2(a) te direktive, ne vsebuje nobenega dodatnega pojasnila glede natančnega obsega tega pojma, razen navedbe, da prodajna cena pomeni „končno ceno“.

38. Sodišče je pri razlagi navedenih pojmov v točki 37 sodbe Citroën Commerce [14], ki so jo stranke v tem postopku obsežno komentirale, razsodilo, da mora „[p]rodajna cena […] kot končna cena vključevati neizogibne in predvidljive elemente cene, ki nujno bremenijo potrošnika in ki pomenijo denarno nadomestilo za nakup zadevnega proizvoda“.

39. V navedeni zadevi je moral kupec poleg kupnine, ki je bila navedena v oglasu, plačati tudi stroške prevoza kupljenega avtomobila od proizvajalca do prodajalca. V oglasu so bili stroški prevoza sicer navedeni, vendar ločeno, kakor je primer tudi v postopku v glavni stvari. V tem okviru je Sodišče poudarilo, da so bili ti stroški za kupca dejansko obvezni, saj so bili – zlasti za razliko od morebitnih stroškov prevoza ali dostave kupljenega vozila na mesto, ki ga izbere potrošnik – neizogibni in predvidljivi. [15] Sodišče je na podlagi teh elementov ugotovilo, da bi morali biti ti stroški vključeni v prodajno ceno vozila in da ne bi smeli biti navedeni ločeno. [16]

40. Da bi lahko presodil, ali je mogoče do enake ugotovitve priti tudi v zvezi s kavcijo, bom uporabil merilo, ki ga je Sodišče izoblikovalo v točki 37 sodbe Citroën Commerce in ki sem ga povzel v točki 38 teh sklepnih predlogov, za katero se je po podrobnejši preučitvi izkazalo, da zajema dva glavna pogoja, ki morata biti izpolnjena, da bi bilo mogoče ugotoviti, ali je treba nek strošek šteti za del „končne“ in torej „prodajne“ cene: (i) pomeniti mora denarno nadomestilo za nakup zadevnega proizvoda in (ii) biti mora neizogiben, ker nujno in predvidljivo bremeni potrošnika.

i) Ali kavcija iz postopka v glavni stvari pomeni denarno nadomestilo za nakup zadevnega proizvoda?

41. Prvič, po mojem mnenju ni nobenega dvoma, da je kavcija, kakršna je ta v obravnavani zadevi, *denarne* narave.

42. Drugič, zdi se, kar pa je treba preveriti v upoštevnem nacionalnem pravu, da potrošnik med nakupom proizvoda in vračilom embalaže ne postane le lastnik proizvoda, ampak tudi lastnik embalaže, in lahko z njo načeloma razpolaga po lastni volji. V zvezi s tem naj navedem, da se sicer strinjam s toženo stranko in nemško vlado, ki trdita, da pridobitev lastništva nad embalažo

[14] Sodba z dne 7. julija 2016, Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2016:527) (v nadaljevanju: sodba Citroën Commerce).

[15] S tem je Sodišče nedvomno nameravalo izpostaviti razliko med neizogibnimi stroški in ceno za morebitne izbirne storitve. Take izbirne storitve so bile obravnavane v sodbi Vueling Airlines, na katero se je sklicevalo Sodišče. Glej sodbo Citroën Commerce (točke od 38 do 40) in sodbo z dne 18. septembra 2014, Vueling Airlines (C-487/12, EU:C:2014:2232, točka 37) (v nadaljevanju: sodba Vueling Airlines).

[16] Sodba Citroën Commerce, točka 41. Kot razumem, Sodišču zaradi posebnosti te zadeve ni bilo treba preučiti zadnjega elementa merila, ki ga je izoblikovalo v točki 37 sodbe in kot sem ga povzel v točki 38 teh sklepnih predlogov, ki se nanaša na vprašanje, ali zadevni stroški pomenijo denarno nadomestilo za nakup zadevnega proizvoda.

ni glavni namen nakupa in da potrošnik za embalažo ne izkazuje nobenega posebnega zanimanja, vendar menim, kot v bistvu trdita tožeča stranka in Komisija, da se temu postranskemu nakupu ni mogoče izogniti, ker embalaža in proizvod, ki se v njej prodaja, tvorita nedeljivo celoto.

43. Kljub temu pa se zdi, kar je sicer odvisno od zadevnega nacionalnega prava, da v primeru embalaže, ki jo potrošnik „vrne“ in za katero mu trgovec „povrne“ kavcijo, s pravnega vidika pride do položaja, v katerem trgovec to embalažo (ponovno) odkupi, saj gre za brezpogojno obveznost, ki jo mora izpolniti. Poleg tega se zdi, da te obveznosti ni mogoče omejiti na embalažo proizvodov, ki jih je potrošnik kupil pri tem konkretnem trgovcu. Zdi se torej, da obveznost „povračila“ kavcije zajema obveznost odkupa embalaže, ki se dostavi trgovcu, po ceni, ki je predpisana z zakonom ali kako drugače.

44. Zato bi bilo mogoče trditi, da embalaža, za katero se uporablja shema kavcij, za razliko od položaja te embalaže v primeru, da se taka shema ne uporablja, postane blago v pravem pomenu besede s samostojno ekonomsko vrednostjo, ki jo je mogoče razlikovati od ekonomske vrednosti vsebine, pakirane v to embalažo.

45. Na podlagi teh preudarkov bi bilo mogoče trditi, da embalaža ne pomeni „proizvodov, ki jih trgovci ponujajo potrošnikom“, v smislu člena 1 Direktive 98/6, na katere se nanaša „prodajna cena“ iz člena 2(a) te direktive.[17] Taka trditev bi namreč privedla do ugotovitve, da kavcije ni mogoče šteti za element „prodajne cene“ v smislu navedene direktive, ker ne gre za denarno nadomestilo za nakup *zadevnega* proizvoda, ampak prej za denarno nadomestilo za postranski nakup *embalaže*.

46. Vendar se ta konstrukt, razen tega, da je nekoliko neroden, ne sklada s preprostim dejstvom, na katero sem že opozoril, in sicer da nakupa embalaže ni mogoče ločiti od nakupa blaga, ki ga ta embalaža vsebuje, in to tako zaradi očitnih praktičnih razlogov kot tudi s pravnega vidika, kar pa je treba preveriti v morebitnih posebnih določbah nacionalnega prava. Na podlagi navedenih razlogov menim, da je treba kavcijo šteti za del denarnega nadomestila za nakup blaga, ki ga trgovci ponujajo potrošnikom v smislu Direktive 98/6.

47. Kljub temu je treba ugotoviti še, ali je treba stroške, povezane s kavcijo, šteti za „neizogibne“.

ii) Ali je kavcija iz postopka v glavni stvari neizogiben element cene?

48. Stranke v tem postopku so o tem, ali je kavcijo mogoče šteti za neizogiben del cene, obširno razpravljale. V tej razpravi so se v bistvu osredotočale na zapleteno vprašanje, ki se postavlja zaradi neoprijemljivosti pojma kavcije, v zvezi s katero potrošniku ob nakupu proizvoda preprosto *ne preostane drugega, kot da jo plača*, čeprav lahko ob vračilu te embalaže prejme povračilo plačane kavcije.

49. Tožeča stranka in Komisija trdita, da trenutek, ki je upošteven za to vprašanje, nastopi ob nakupu, saj mora potrošnik, če želi zadevni proizvod kupiti, takrat plačati celoten znesek. Komisija je poleg tega izpostavila več primerov, v katerih ne pride do vračila embalaže, kar pomeni, da se povračilo zneska plačane kavcije sploh ne zahteva. Natančneje, Komisija se je sklicevala na primer, v katerem tak proizvod kupi turist, ki nato zapusti nacionalno ozemlje in se

[17] Naj spomnim, da člen 1 Direktive 98/6 določa, da je namen te direktive „urediti označevanje *prodajnih cen* in cen na mersko enoto *proizvodov, ki jih trgovci ponujajo potrošnikom*, da bi se izboljšalo obveščanje potrošnikov in olajšala primerjava cen“. Moj poudarek.

tako odreče možnosti povračila kavcije. Obenem je dodala, da se embalaža lahko izgubi ali poškoduje oziroma uniči ali da se potrošnik preprosto odloči, da jo bo obdržal in uporabil za druge namene, kot na primer za shranjevanje domače marmelade.

50. Menim, da ima Komisija popolnoma prav, ko navaja, da je mogoče določeni embalaži, za katero se plača kavcija, tako rekoč vdahniti novo življenje oziroma jo kako drugače preusmeriti s prvotno začrtane poti, ki vodi v (neposredno) ponovno uporabo ali reciklažo. Seveda se lahko zgodi, da se nekdo odloči, da določene embalaže ne bo vrnil (in se tako odreče možnosti povračila kavcije), pa naj gre za steklene kozarce, ki jih namerava uporabiti za domačo jagodno marmelado, ali pločevinke, ki so bile sprva napolnjene s pivom in ki jih morda želi obdržati kot dragocen spomin na poletni glasbeni festival. Včasih se lahko odpravi tudi v drugo državo in embalažo, za katero se plača kavcija, pozabi vrniti ali preprosto nima časa, da bi to storil, ali pa mu steklenica, ki bi jo bilo mogoče vrniti in ponovno uporabiti, nehote pade iz rok in se razbije ter tako žal konča svojo pot.

51. Ne glede na navedeno pa trdim, da to niso običajni primeri, ki jih povezujemo z usodo prazne embalaže, za katero je bila plačana kavcija. V zvezi s tem je nemška vlada na obravnavi pojasnila, da se je v letu 2019 96 % plastične embalaže, za katero se plača kavcija, dejansko vrnilo,[18] kar, vsaj kar zadeva to državo članico, kaže, da med potrošniki obstaja močna težnja po sodelovanju v prizadevanjih za ponovno uporabo in recikliranje (ne glede na morebitne „alternativne“ rešitve, kot je na primer možnost, da embalažo zavržejo, obdržijo za druge namene uporabe v praksi ali iz sentimentalnih razlogov, nenamerno poškodujejo oziroma uničijo ali na vračilo embalaže preprosto pozabijo). Zato se zdi, da se potrošniki stroškom, povezanim s kavcijo, v veliki večini primerov na koncu dejansko izognejo.

52. Poleg tega ne glede na natančen delež vračil embalaže menim, da je v danem okviru najbolj pomembno to, da se kavcija načeloma *lahko* povrne in da *je mišljeno*, da se povrne.

53. S tega vidika se položaj kavcije bistveno razlikuje od položaja v zvezi s stroški, povezanimi s prevozom vozila, ki so bili sporni v sodbi Citroën Commerce, v okviru katere je merilo „neizogibnosti“ očitno odigralo odločilno vlogo.

54. To je morda razlog, zaradi katerega se je razprava v obravnavani zadevi v glavnem osredotočala na vprašanje, ali se je stroškom, povezanim s kavcijo, mogoče izogniti. Vendar v okviru obravnavane zadeve obstaja nevarnost, da bi se pri razpravi o tem, kateri izmed obeh možnih trenutkov je pomembnejši za tako presojo (to je nakup proizvoda ali vračilo embalaže), začeli vrteti v krogu. Merilo „neizogibnosti“ stroškov je bilo koristno v okviru sodbe Citroën Commerce, ker je Sodišču po mojem mnenju omogočilo, da je lahko izpostavilo, da se zadevni stroški prevoza niso nanašali na *izbirno* storitev, ki jo je naročil potrošnik.[19] To pa je morda manj koristno v okoliščinah obravnavane zadeve, o katerih je po mojem mnenju mogoče učinkovito presoditi z naslonitvijo na pojem „končna“, ki podrobneje opredeljuje pojem „prodajna cena“ v smislu člena 2(a) Direktive 98/6 in ki je naveden neposredno v tej določbi.

[18] V zvezi s tem opozarjam, da je v poročilu *Awareness and Exchange of Best Practices on the Implementation and Enforcement of the Essential Requirements for Packaging and Packaging Waste, Final Report*, Evropska komisija, GD ENV z dne 3. avgusta 2011, str. 80, točka 5.1.2, na voljo na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/packaging/packaging_final_report.pdf, navedena 98,5-odstotna stopnja vračanja steklenic za večkratno uporabo.

[19] Glej točko 39 in opombo 15 teh sklepnih predlogov. Naj spomnim, da je Sodišče v sodbi Citroen Commerce napotilo na svojo prejšnjo sodbo Vueling Airlines, v kateri je razlikovalo med neizogibnimi in predvidljivimi elementi cene zračnega prevoza, ki jih je treba navesti kot sestavni del končne cene, na eni strani ter doplačili za storitve, ki niso niti obvezne niti neizogibne za zračni prevoz (kot je prevoz prtljage), na drugi strani, v smislu člena 23(1) Uredbe (ES) št. 1008/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. septembra 2008 o skupnih pravilih za opravljanje zračnih prevozov v Skupnosti (UL 2008, L 293, str. 3).

55. Po mojem mnenju je za sheme kavcij značilno, da je kavcija del cene, ki se lahko vrne potrošniku (in se to dejansko tudi pričakuje). Kar zadeva vprašanje, ali je cena, ki jo plača potrošnik, končna, se zato ta položaj bistveno razlikuje od položaja, v katerem se shema kavcij ne uporablja. Z drugimi besedami, kot trdita tožena stranka in nemška vlada, dejstvo, da je kavcija ob nakupu proizvoda neizogiben element cene, ne bi smelo zasenčiti njene dejanske narave kot vračljivega elementa cene, kar pomeni, da ne more biti element cene, ki jo na koncu nosi potrošnik.

56. Na podlagi teh preudarkov ugotavljam, da kavcije ni mogoče šteti za del „prodajne cene“ v smislu člena 2(a) Direktive 98/6. To ugotovitev dodatno potrjujejo posebni cilji, ki se uresničujejo z navedeno direktivo in ki jih bom obravnaval v nadaljevanju.

2. Cilji Direktive 98/6

57. V skladu s členom 1 Direktive 98/6 je namen te direktive „urediti označevanje prodajnih cen in cen na mersko enoto proizvodov, ki jih trgovci ponujajo potrošnikom, da bi se izboljšalo obveščanje potrošnikov in olajšala primerjava cen“.

58. Člen 4(1) te direktive tako določa, da morata biti „[p]rodajna cena in cena na enoto […] nedvoumni, lahko prepoznavni in čitljivi“.

59. V členu 3(1) Direktive 98/6 je natančneje določeno, da morajo trgovci prodajno ceno in ceno na enoto označiti na vseh proizvodih, za katere se uporablja Direktiva 98/6.[20] Poleg tega je v členu 3(4) te direktive določeno, da mora biti v vsakem oglasu, v katerem je navedena prodajna cena proizvodov, označena tudi cena na enoto.

60. Čeprav ni dvoma, da je vsebinsko področje uporabe te direktive z vidika proizvodov, za katere se uporablja, precej široko,[21] pa se kot posebej pomembna izkaže takrat, ko potrošniki izbirajo med proizvodi v različnih količinah in pakiranjih ter jim je zato v interesu, da lahko primerjajo ceno zadevnega proizvoda na podlagi iste merske enote.[22] Kot je namreč opozorilo Sodišče, namen zakonodajalca Unije pri sprejemanju tega instrumenta ni bil „varstvo potrošnikov v zvezi z označevanjem cen na splošno, ampak njihovo bolj specifično varstvo glede označevanja cen izdelkov s sklicevanjem na različne količinske enote“.[23]

61. Kljub temu pa velja, kot je poudarilo tudi predložitveno sodišče, da je potrošnik, ki se seznani z eno samo „skupno prodajno ceno“, dobro obveščen o tem, koliko bo moral za ta nakup konkretno plačati.

[20] Pri čemer za obveznost označevanja cene na mersko enoto proizvodov veljajo nekatere izjeme, kot izhaja iz zadnjega stavka člena 3(1) te direktive, ki določa, da te cene ni treba označiti, „če je enaka prodajni ceni“.

[21] O tem priča dejstvo, da je Sodišče v sodbi Citroën Commerce Direktivo 98/6 uporabilo v zvezi z označevanjem cene v oglasu, ki se je nanašal na *vozilo*. Nasprotno stališče je bilo podano v sklepnih predlogih, ki jih je generalni pravobranilec P. Mengozzi predstavil v zadevi Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2015:814, sklepni predlogi v zadevi Citroën Commerce, točka 50.

[22] Sklepni predlogi v zadevi Citroën Commerce (točka 48). Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca P. Cruza Villalóna v zadevi Komisija/Belgija (C-421/12, EU:C:2013:769, točka 63).

[23] Sodba z dne 10. julija 2014, Komisija/Belgija (C-421/12, EU:C:2014:2064, točka 59).

62. Na tej točki bi rad spomnil na ponazoritev, ki jo je podala tožeča stranka in s katero se je Komisija na obravnavi strinjala, v zvezi s potrošnikom, ki ima za plačilo na voljo le 1 EUR. Pri prvotni ponazoritvi tožeče stranke je šlo za potrošnika oziroma, natančneje, za otroka, ki bi lahko, če prav razumem, zmotno mislil, da lahko svojo najljubšo pijačo kupi za 0,89 EUR, potem pa bi se izkazalo, da ni tako, saj mora obvezno plačati kavcijo, ki znaša dodatnih 0,25 EUR.

63. Priznati moram, da popolnoma razumem razočaranje, ki ga najbrž občuti ta mladi potrošnik, ko izbrano pijačo prinese na blagajno, nato pa ugotovi, da „0,89 EUR + 0,25 EUR kavcije“ dejansko pomeni, da ta pijača stane več kot 1 EUR, in da je žal ne more kupiti.

64. Vendar poudarjam, prvič, da se Sodišče pri razlagi določb na področju prava varstva potrošnikov navadno opira na merilo običajno obveščenega potrošnika, ne pa na merilo ranljivega potrošnika, kakršen je otrok.[24] Drugič, opozarjam, da je treba domnevno koristnost jasnih informacij o skupni ceni danega proizvoda v vsakem primeru presojati glede na nevšečnosti, zaradi katerih potrošniki ne morejo enostavno primerjati cen proizvodov, ki se prodajajo v okviru sheme kavcij, in proizvodov, ki niso vključeni v tako shemo, ali celo proizvodov, za katere se uporabljajo različni zneski kavcij. Povedano drugače, način, na katerega je označena cena posameznega proizvoda, če se ta obravnava ločeno, ne bi smel vplivati na primerljivost cen proizvodov, ki se obravnavajo kot celota.

65. Ob upoštevanju tega širšega okvira je jasno, da zaradi kavcije, ki je vključena v prodajno ceno, obstaja nevarnost, da bo pri primerjavi cen različnih proizvodov, ki jo bodo opravili potrošniki, prihajalo do napak, ker se za nekatere proizvode zaračuna kavcija, za druge pa ne, in ker se lahko zaračunajo različne vrednosti kavcije, ki so odvisne od vrste embalaže ali proizvoda.[25] Iz predložitvene odločbe je razvidno, da se je nacionalni zakonodajalec zaradi tovrstnih preudarkov (v povezavi z okoljskimi preudarki) odločil za sprejetje člena 1(4) PAngV, to je določbe iz postopka v glavni stvari, ker je imel pomisleke glede tega, da bi bili proizvodi, ki se prodajajo v okviru sheme kavcij, z vizualnega vidika v slabšem položaju, saj se na prvi pogled zdijo dražji.

66. Dalje, opozarjam, da Direktiva 98/6 dejansko določa obveznost, v skladu s katero je treba označiti ne le prodajno ceno, ampak tudi ceno na mersko enoto. Če je cena kavcije vključena v prodajno ceno, lahko to po mojem mnenju povzroči zmedo glede tega, kako je taka cena na mersko enoto sploh določena. To je še toliko bolj zaskrbljujoče, ker je ta cena po mojem mnenju najenostavnejše orodje, s katerim lahko potrošnik primerja cene proizvodov, ki se prodajajo v različnih količinah.

67. Menim, da preudarki, ki sem jih navedel v zvezi s cilji Direktive 98/6, potrjujejo mojo prejšnjo ugotovitev, da kavcije ni mogoče šteti za del „prodajne“ cene v smislu člena 2(a) Direktive 98/6.

68. Menim, da enako velja tudi v zvezi s cilji varstva okolja, s katerimi so sheme kavcij prvenstveno povezane, kot bom podrobneje pojasnil v nadaljevanju.

[24] Glej v zvezi s tem uvodno izjavo 18 Direktive 2005/29 in, na primer, sodbo z dne 3. februarja 2021, Stichting Waternet (C-922/19, EU:C:2021:91, točka 57 in navedena sodna praksa).

[25] Nemška vlada je pojasnila, da se za domače proizvode uporabljajo različni zneski kavcije, ki znašajo 2, 3, 8, 15 ali 25 centov in so odvisni od vrste embalaže. Skupna cena teh proizvodov se torej lahko razlikuje, tudi če se prodajajo v enakih količinah. Nemška vlada je poleg tega pojasnila, da uvoženi proizvodi niso nujno vključeni v shemo kavcij oziroma da se zanje lahko uporabi drugačna vrednost kavcije.

3. Širši okoljski okvir Direktive 98/6

69. Sheme kavcij so predvsem orodja okoljske politike, saj so namenjene spodbujanju sodelovanja potrošnikov v prizadevanjih za ponovno uporabo ali recikliranje, da bi se tako zmanjšal negativni vpliv odpadkov na okolje. Kot sem na kratko predstavil v oddelku A teh sklepnih predlogov, jim tako vlogo izrecno ali posredno priznava tudi zakonodaja Unije.

70. Naj spomnim, da je bilo to izrecno priznano v trinajsti uvodni izjavi Direktive o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nekatere nevarne snovi. [26]

71. Poleg tega je člen 5(2) Direktive 85/339/ES o posodah za tekočine za prehrano ljudi [27] (ki je bila razveljavljena) določal, da „[č]e se uporablja sistem kavcij, države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da je potrošnik jasno obveščen o znesku kavcije“. V zakonodajnem predlogu, na podlagi katerega je bila sprejeta ta direktiva, je bilo jasno navedeno, da je Komisija preučila primernost uvedbe konkretnejših in strožjih skupnih pravil, ki bodo med drugim urejala razvoj sistemov kavcij. V tem predlogu je bilo celo predlagano, da bi se vsa zadevna embalaža označila z znakom „R“, vendar ta pobuda ni prejela zadostne podpore in ni bila vključena v sprejeto direktivo, [28] ki je bila pozneje razveljavljena z Direktivo o embalaži in odpadni embalaži [29], kot sem že navedel.

72. V predlogu Komisije, na podlagi katerega je bila sprejeta Direktiva o embalaži in odpadni embalaži, se pozdravljajo prizadevanja nekaterih držav članic za reševanje težav na področju varstva okolja, ki jih povzroča zlasti uporaba embalaže za enkratno uporabo, in izpostavlja pomen sistemov kavcij, ki so jih uvedle oziroma jih nameravajo uvesti nekatere države članice. [30]

73. Vendar v besedilu prvotne različice zadevne direktive ni bilo nikakršnih sklicevanj na sisteme kavcij [31], kar najbrž kaže na težave, ki so se zaradi nekaterih sistemov kavcij pojavile v zvezi s spoštovanjem pravil o prostem pretoku blaga, [32] na kar sem v teh sklepnih predlogih že opozoril. [33]

74. S spremembami člena 5 te direktive, ki so bile uvedene s sprejetjem Direktive 2018/852 [34], pa je prišlo do preobrata. Člen 5(1)(a), kakor je bil spremenjen, zdaj določa, da so sistemi kavcij eden od ukrepov, ki jih države članice lahko sprejmejo, da bi izpolnile obveznost „spodbujanj[a] povečanja deleža vračljive embalaže, dane na trg, in sistemov za ponovno uporabo embalaže na za okolje varen način in v skladu s Pogodbo […]“.

[26] Navedena v opombi 11 teh sklepnih predlogov. „[K]er zatekanje k ekonomskim sredstvom, kakršna je vzpostavitev zbirnega sistema, lahko spodbudi ločeno zbiranje in reciklažo praznih baterij in akumulatorjev“. Ta instrument je bil razveljavljen z Direktivo 2006/66/ES, navedeno v opombi 11, ki ne vsebuje nobene posebne navedbe v zvezi s shemami kavcij. Glej člen 8 te direktive, naslovljen „Sistemi zbiranja“.

[27] Navedena v opombi 7 teh sklepnih predlogov.

[28] Glej predlog člena 7(2)(a) predloga direktive Sveta o posodah za tekočine za prehrano ljudi, COM/81/187 final (UL 1981, C 204, str. 6) in točko 9 obrazložitvenega memoranduma k temu predlogu.

[29] Navedena v opombi 7 teh sklepnih predlogov.

[30] Predlog direktive Sveta o embalaži in odpadni embalaži, COM/92/278 final, točke 1.3, 1.6 in 3.2. Podobne navedbe so bile tudi v obrazložitvenem memorandumu k predlogu, ki je privedel do sprejetja Direktive 85/339 in je naveden v opombi 28, str. 6 in 7.

[31] Glej člen 7 prvotne različice te direktive v zvezi s „sistemi vračanja, zbiranja in predelave“.

[32] Predlog COM/92/278, naveden v opombi 29, str. 8, točka 4.1. Predlog se sklicuje na „dansko zadevo“, pri čemer nedvomno napotuje na sodbo z dne 20. septembra 1988, Komisija/Danska (302/86, EU:C:1988:421), ki je navedena na strani 4, točka 1.6, predloga.

[33] Glej točko 25 teh sklepnih predlogov.

[34] Navedena v opombi 4 teh sklepnih predlogov.

75. Poleg tega pa od leta 2018 dalje velja, kot je razvidno iz točke 5 Priloge IVa k Direktivi o odpadkih[35] in člena 9(1), tretji pododstavek, točka (a), Direktive o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo, ki je bila sprejeta leta 2019,[36] da so sistemi oziroma sheme kavcij priznane kot sredstvo, ki ga lahko države članice uporabijo za to da, v bistvu, zmanjšajo ali preprečijo nastajanje odpadkov.

76. Iz teh razmeroma novih instrumentov prava Unije na področju embalaže in odpadkov je torej razvidno, da zakonodajalec Unije sheme kavcij razume kot orodje, ki lahko učinkovito prispeva k dolgoročnemu zmanjšanju negativnih vplivov na okolje, pri čemer je določitev podrobnih pravil, pod pogojem, da so ta v skladu s Pogodbo, prepuščena državam članicam.

77. Prepoved navedbe skupnega zneska cene proizvoda, ki se prodaja v okviru sheme kavcij, kot je določena v členu 1(4) PAngV, je torej mogoče šteti za enega od načinov, ki je, kot v bistvu trdi tožena stranka in kot je na obravnavi pojasnila nemška vlada, namenjen opozarjanju potrošnikov na dejstvo, da je mogoče določeno embalažo reciklirati ali ponovno uporabiti. Na ta način je mogoče potrošnike spodbuditi k izbiri proizvodov, za katere velja, da so okolju prijaznejši. Vendar se lahko učinek takega sporočila zmanjša, če je na proizvodu označena skupna cena, saj obstaja nevarnost, da informacije o tem, da so določeni proizvodi sploh vključeni v shemo kavcij, zaradi takega načina označevanja cen že v izhodišču ne bodo jasno prikazane.

78. Ti preudarki, ki izhajajo iz zunanjega (okoljskega) okvira Direktive 98/6, so torej dodaten element, ki po mojem mnenju potrjuje ugotovitev, ki sem jo že podal in v skladu s katero zneska kavcije ni mogoče šteti za del „prodajne cene“ v smislu člena 2(a) Direktive 98/6.

79. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na prvo vprašanje odgovori, da je treba člen 2(a) Direktive 98/6 razlagati tako, da pojem „prodajna cena“, kot je opredeljen v tem členu, ne vključuje kavcije, ki se zaračuna za povratno embalažo, v kateri se proizvodi ponujajo potrošnikom.

C. Podredno: prepoved navedbe „skupne“ cene pomeni ugodnejšo določbo, s katero se izboljša obveščanje o cenah in olajša primerjava cen

80. Če bi se Sodišče odločilo, da odgovora na prvo vprašanje, ki ga predlagam, ne bo upoštevalo, in če bi ugotovilo, da je kavcija del „prodajne cene“ v smislu člena 2(a) Direktive 98/6, potem je treba odgovoriti tudi na drugo vprašanje za predhodno odločanje, s katerim predložitveno sodišče sprašuje, ali je mogoče člen 1(4) PAngV ohraniti, ker gre za „ugodnejšo določbo“ v smislu člena 10 Direktive 98/6 (1), in če je odgovor na to vprašanje pritrdilen, ali bi bila možnost ohranitve tega člena kljub vsemu v nasprotju s popolno harmonizacijo, ki je bila dosežena z Direktivo 2005/29 (2).

[35] Direktiva 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv, kakor je bila spremenjena (UL 2008, L 312, str. 3). Glej tudi uvodni izjavi 29 in 30 Direktive (EU) 2018/851 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o spremembi Direktive 2008/98/ES o odpadkih (UL 2018, L 150, str. 109), s katero je bila v Direktivo o odpadkih vključena Priloga IVa.

[36] Navedena v opombi 9 teh sklepnih predlogov.

1. Ali je zadevno nacionalno pravilo „ugodnejša določba“ v smislu člena 10 Direktive 98/6?

81. Naj spomnim, da člen 10 Direktive 98/6 dopušča sprejetje „ugodnejših“ nacionalnih ukrepov „glede obveščanja potrošnikov in primerjave cen“. Če bi se štelo, da je kavcija iz postopka v glavni stvari del „prodajne cene“, bi bilo torej vseeno mogoče šteti, da je prepoved vključitve kavcije v prodajno ceno, kot je določena v členu 1(4) PAngV, v skladu z Direktivo 98/6, če pomeni tak „ugodnejši“ ukrep.

82. Predložitveno sodišče meni, da zadevna nacionalna določba za potrošnike ni ugodnejša, saj morajo ti zaradi te določbe sami izračunati skupno ceno proizvoda. S tem stališčem se strinja tudi Komisija.

83. Seveda se strinjam, da morajo potrošniki zaradi zadevnega nacionalnega pravila sami sešteti oba zneska in tako izračunati končni znesek cene, ki jo morajo plačati. Vendar je taka računska operacija zaradi uporabe sheme kavcij v vsakem primeru neizogibna, ne glede na to, ali je kavcija vključena v prodajno ceno ali ne. Kar pa je še pomembneje, stališče, da je zahteva po seštevanju obeh zneskov manj ugodna za potrošnike, po mojem mnenju temelji na napačni predpostavki glede ciljev, ki se uresničujejo z Direktivo 98/6. S tega vidika in ob upoštevanju preudarkov, ki sem jih navedel v točki 64 teh sklepnih predlogov, ugotavljam, da iz navedene direktive ni razvidno, da je želel zakonodajalec Unije (razumno obveščenega) potrošnika obvarovati pred zahtevo po seštevanju obeh zneskov, če se izkaže, da je tako seštevanje nujno. Direktiva 98/6, nasprotno, temelji na zamisli, da bi morala biti primerjava cen za potrošnike, ki so razumno obveščeni, preprosta. To je torej cilj, ki ga je treba upoštevati tudi v tem posebnem položaju, v katerem se uporablja shema kavcij. Iz razlogov, ki sem jih že pojasnil, ga je najlaže doseči z uporabo pravila, kakršno je določeno v členu 1(4) PAngV.

84. V zvezi s tem se sklicujem na preudarke, ki sem jih navedel v oddelku B.2 teh sklepnih predlogov, v katerem sem pojasnil, da je mogoče cilj boljšega obveščanja potrošnikov o cenah in zagotavljanja večje primerljivosti cen za potrošnike v največji meri doseči takrat, kadar skupni znesek cene, v katerega je vključena kavcija, *ni* naveden.

85. Zaradi navedbe skupnega zneska, v katerega je vključena kavcija, je namreč lahko otežena primerjava cen različnih proizvodov, prav tako pa lahko to povzroči zmedo v zvezi s tem, kako je bila določena cena na mersko enoto. Če bi se torej štelo, da je kavcija del prodajne cene, se lahko po mojem mnenju enaki preudarki uporabijo v podporo ugotovitvi, da je nenavedba skupnega zneska v smislu člena 10 Direktive 98/6 ugodnejša od navedbe tega zneska.

86. Ne glede na navedeno pa morajo države članice pri sprejemanju „ugodnejših ukrepov“ v smislu člena 10 Direktive 98/6 spoštovati obveznosti, ki jih imajo na podlagi drugih določb prava Unije.[37] V tem okviru je predložitveno sodišče izrazilo dvome glede tega, ali je mogoče zadevno nacionalno določbo, tudi če se šteje za „ugodnejšo“, ohraniti ali pa je to v nasprotju s popolno harmonizacijo, ki je bila dosežena z Direktivo 2005/29. Temu zadnjemu vidiku obravnavane zadeve se bom posvetil v nadaljevanju.

[37] V zvezi s tem opozarjam na pridržek iz člena 10 Direktive 98/6, v skladu s katerim države članice take ukrepe sprejmejo „brez poseganja v njihove [svoje] obveznosti po Pogodbi“.

2. Zadevno nacionalno pravilo in Direktiva 2005/29

87. Kot je že bilo navedeno, predložitveno sodišče z drugim vprašanjem Sodišče poziva, naj pojasni, ali popolna harmonizacija, ki izhaja iz Direktive 2005/29, nasprotuje členu 1(4) PAngV. Čeprav iz besedila tega vprašanja ni mogoče razbrati natančnejšega razloga za dvom predložitvenega sodišča, pa na podlagi utemeljitev, navedenih v predložitveni odločbi, sklepam, da po mnenju predložitvenega sodišča obstaja možnost, da bi zadevno nacionalno pravilo privedlo do opustitve informacij, ki se v smislu Direktive 2005/29 štejejo za „bistvene“, kar bi bilo v nasprotju z zahtevami, ki jih ta direktiva določa v okviru oglaševanja.

88. Prav tako je treba navesti, da so v predložitveni odločbi podrobneje pojasnjeni upoštevni vidiki Direktive 2005/29, s katero je bila dejansko dosežena popolna harmonizacija,[38] obravnavano pa je tudi razmerje med to direktivo in Direktivo 98/6. V tem okviru predložitveno sodišče navaja, da Direktiva 2005/29 ne dopušča sprejetja nacionalnih ukrepov, ki odstopajo od te direktive, tudi če so ti sprejeti kot „ugodnejše določbe“ v smislu člena 10 Direktive 98/6, razen če spadajo na področje uporabe ene od izrecno navedenih izjem iz Direktive 2005/29, pri čemer se v okoliščinah obravnavane zadeve po mnenju predložitvenega sodišča ne uporablja nobena od teh izjem.

89. Čeprav pozdravljam poglobljenost analize, ki jo je opravilo predložitveno sodišče, pa menim, da je ni treba obravnavati v celoti, saj koristnost te analize, če pravilno razumem dvome predložitvenega sodišča, temelji na predpostavki, da člen 1(4) PAngV odstopa od zahteve iz Direktive 2005/29, v skladu s katero je treba potrošniku zagotoviti „bistvene“ informacije o ceni ponujenih proizvodov.[39]

90. Vendar menim, kot bom pojasnil v nadaljevanju, da je ta predpostavka napačna.

91. Zdi se, da dvomi, ki jih je predložitveno sodišče navedlo glede združljivosti nacionalne prepovedi označevanja skupne cene s pravom EU, temeljijo zlasti na členu 7(5) Direktive 2005/29. V skladu s to določbo se zahteve po informacijah, ki se uporabljajo v okviru oglaševanja in so določene v drugih instrumentih prava Unije, katerih neizčrpen seznam je podan v Prilogi II k Direktivi 2005/29, štejejo za „bistvene“.[40] Navedeni seznam med drugim napotuje na člen 3(4) Direktive 98/6, ki načeloma določa, da mora biti v vsakem oglasu, v katerem je navedena prodajna cena proizvodov, označena tudi cena na enoto. Predložitveno sodišče ugotavlja, da bi bilo treba obveznost obveščanja o prodajni ceni proizvodov, ki se ponujajo potrošnikom, kot je določena v členu 3(1) Direktive 98/6, čeprav se s členom 3(4) te direktive ne zahteva izrecno, prav tako šteti za bistveno.

[38] Glej na primer sodbo z dne 10. julija 2014, Komisija/Belgija (C-421/12, EU:C:2014:2064, točka 55 in navedena sodna praksa).

[39] V zvezi s tem opozarjam, da se presoja na podlagi Direktive 2005/29 običajno opravi glede na konkretno poslovno prakso, ki jo prostovoljno sprejme trgovec, ali glede na nacionalno zakonodajo, ki v vseh okoliščinah prepoveduje konkretno ravnanje, pri čemer se zatrjuje, da se s tem presega to, kar je v skladu s harmoniziranimi pravili iz Direktive 2005/29 dopustno. Predložitveno sodišče pa z drugim vprašanjem za predhodno odločanje Sodišče poziva, naj presodi, ali je zakonska zahteva, s katero bi se lahko, kot meni predložitveno sodišče, zahtevalo ravnanje, ki bi lahko privedlo do nastanka nepoštenih poslovnih praks, združljiva z navedeno direktivo. Ne glede na to menim, da je taka presoja upravičena, saj bi se, če bi lahko države članice od trgovcev zahtevale, naj ravnajo na način, ki bi pomenil nepošteno poslovno prakso v smislu Direktive 2005/29, tej direktivi odvzel polni učinek.

[40] Člen 7(5) Direktive 2005/29 določa, da se „[z]ahteve po informacijah, določene s pravom Skupnosti glede tržnih komunikacij, vključno z oglaševanjem ali trženjem, katerih neizčrpni seznam je podan v Prilogi II, […] štejejo za bistvene“.

92. Kot razumem, je želelo predložitveno sodišče s temi pomisleki nakazati, da bi morala prodajna cena glede na navedene preudarke pomeniti „skupno ceno“, ki vključuje kavcijo, člen 1(4) PAngV pa bi bil lahko v delu, v katerem preprečuje, da bi se potrošnikom zagotovila določena informacija *kot taka*, v nasprotju z zahtevo po zagotavljanju bistvenih informacij (o ceni), kot je določena v členu 7 Direktive 2005/29.

93. Da bi odgovoril na dvome predložitvenega sodišča, ugotavljam, prvič, da iz člena 7(1) Direktive 2005/29 izhaja, da so bistvene informacije na splošno informacije, „ki jih glede na kontekst povprečni potrošnik potrebuje za sprejetje odločitve ob poznavanju vseh pomembnih dejstev […] in [katerih opustitev] povzroči ali bi utegnila povzročiti, da povprečni potrošnik sprejme odločitev o poslu, ki je drugače ne bi sprejel“.

94. Drugič, opozarjam, da je „cena, vključno z davki“, v členu 7(4)(c) Direktive 2005/29 [41] navedena kot ena od šestih vrst informacij, ki se v okviru „vabila k nakupu“ štejejo za „bistvene“. [42]

95. Tretjič, res je, da je Sodišče v sodbi Deroo-Blanquart razsodilo, da „se za bistveno šteje informacija o […] skupn[i] cen[i] proizvoda, ne pa [o] cen[i] vsakega od njenih elementov“, kar pomeni, da je s členom 7(4)(c) Direktive 2005/29 „trgovcu naložena obveznost, da potrošniku navede skupno ceno zadevnega proizvoda“. [43] V tej zadevi je trgovec navedel skupno ceno računalnika z vnaprej nameščeno programsko opremo, ki ga je potrošnikom ponujal kot celoto, pri tem pa ni navedel cene posameznih elementov. Sodišče je razsodilo, da opustitev ločene navedbe cene računalnika in cene programske opreme ne pomeni zavajajoče poslovne prakse v smislu Direktive 2005/29.

96. Kot razumem, se del izreka, v katerem je Sodišče v sodbi Deroo-Blanquart ugotovilo, da se skupna cena šteje za bistveno informacijo, v bistvu nanaša na položaje, v katerih potrošnik prejme zgolj informacijo o posamičnih elementih cene, zaradi česar težko razume, kakšna je dejanska cena proizvoda. Zato menim, da te sodbe ni mogoče v celoti prenesti na okoliščine obravnavane zadeve, ker kavcije - iz razlogov, ki sem jih pojasnil v prejšnjem delu teh sklepnih predlogov - glede na to, da je vračljiva, ni mogoče primerjati s ceno, ki jo je treba plačati za programsko opremo, nameščeno na računalniku, ali za kateri koli drug element, ki je vključen v skupno ponudbo.

97. Poleg tega menim, da v obravnavanem okviru ni upoštevno vprašanje, ali prepoved navedbe skupne cene pomeni opustitev „bistvenih informacij“, ampak ali je učinek člena 1(4) PAngV, če ga obravnavamo kot celoto, dejansko tak. Naj spomnim, da ta določba poleg navedene prepovedi določa tudi obveznost navedbe cene proizvoda *in* zneska kavcije.

98. Poleg tega naj spomnim, na kar je v sodbi Deroo-Blanquart opozorilo tudi Sodišče, [44] da se v skladu z uvodno izjavo 14 Direktive 2005/29 bistvena informacija nanaša na *ključne informacije*, ki jih potrošnik potrebuje, da lahko sprejme odločitev o poslu ob poznavanju vseh pomembnih dejstev.

[41] V členu 7(4)(c) je kot bistvena informacija opredeljena „cena, vključno z davki, ali če je zaradi narave izdelka ceno nemogoče razumno izračunati vnaprej, način, na katerega se cena izračuna, ter po potrebi vključno z dodatnimi prevoznimi, dostavnimi ali poštnimi stroški, ali, če teh stroškov ni mogoče razumno izračunati vnaprej, dejstvo, da bo take dodatne stroške treba plačati“.

[42] V skladu s členom 2(i) Direktive 2005/29 „‚vabilo k nakupu‘ pomeni tržno komunikacijo, ki navaja značilnosti izdelka in ceno na način, ki ustreza sredstvu uporabljene tržne komunikacije, in tako omogoči potrošniku nakup“. Glej v zvezi s tem pojmom sodbo z dne 12. maja 2011, Ving Sverige (C-122/10, EU:C:2011:299, točka 28).

[43] Sodba z dne 7. septembra 2016, Deroo-Blanquart (C-310/15, EU:C:2016:633, točka 46) (v nadaljevanju: sodba Deroo-Blanquart).

[44] Sodba Deroo-Blanquart (točka 48).

99. V teh okoliščinah menim, da se z označitvijo cene, sestavljene iz dveh (jasno) navedenih in povezanih elementov, kot je „0,89 EUR + 0,25 EUR kavcije“, potrošniku ne zagotavljajo le informacije o skupni ceni proizvoda, ki jo mora plačati ob nakupu in ki jo lahko povprečni potrošnik, ki je razumno obveščen, pozoren in pazljiv,[45] brez težav izračuna, ampak tudi enako pomembna informacija, da se proizvod prodaja v okviru sheme kavcij, kar ima posebne ekonomske in okoljske učinke, ki sem jih že predstavil.

100. Nazadnje naj spomnim, da mora praksa, da bi jo bilo mogoče šteti za nepošteno v smislu člena 5(2) Direktive 2005/29, med drugim bistveno izkrivljati ekonomsko ravnanje potrošnikov, kar v skladu s členom 2(e) Direktive 2005/29 pomeni, da mora znatno zmanjšati potrošnikovo sposobnost sprejetja odločitve ob poznavanju vseh pomembnih dejstev in tako povzročiti, da potrošnik sprejme odločitev o poslu, ki je drugače ne bi sprejel.

101. Iz predložitvene odločbe pa je, ravno nasprotno, razvidno, da je bil člen 1(4) PAngV sprejet zaradi *krepitve* sposobnosti potrošnikov za sprejemanje odločitev ob poznavanju vseh pomembnih dejstev in na podlagi večje primerljivosti cen. Iz presoje, ki sem jo opravil v prejšnjem delu teh sklepnih predlogov, prav tako izhaja, da ločeno označevanje kavcije, ne da bi bila navedena tudi skupna cena, prispeva k doseganju ciljev izboljšanja obveščanja potrošnikov in olajšanja primerjave cen, ki se ju želi doseči z Direktivo 98/6. V teh okoliščinah ne razumem, zakaj naj bi zadevna nacionalna določba kot taka od trgovcev zahtevala, naj ravnajo na način, ki bo privedel do zmanjšanja sposobnosti potrošnikov za sprejemanje odločitev v smislu člena 2(e) Direktive 2005/29.

102. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da Direktiva 2005/29 ne nasprotuje nacionalni določbi, kakršna je člen 1(4) PAngV, v skladu s katero se, kadar se poleg plačila za blago zahteva vračljiva varščina, njena višina označi poleg cene blaga, skupni znesek pa se ne navede.

V. Predlog

103. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija), odgovori:

Člen 2(a) Direktive 98/6/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 o varstvu potrošnikov pri označevanju cen potrošnikom ponujenih proizvodov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 32)

je treba razlagati tako, da

pojem „prodajna cena“, kot je opredeljen v tem členu, ne vključuje kavcije, ki se zaračuna za povratno embalažo, v kateri se proizvodi ponujajo potrošnikom.

[45] To je merilo, ki ga Direktiva 2005/29 določa v uvodni izjavi 18.